सृजिदृशोर्झल्यमकिति । (५८/२४०७)

'सृज विसर्गे' (धा. पा. १४१५), 'दृशिर् प्रेक्षणे' (धा. पा. ९८९) [1]इत्येतयोः धात्वोः झलादावकिति प्रत्यये परतः अम् आगमो भवति । स्रष्टा । स्रष्टुम् । स्रष्टव्यम् । द्रष्टा । द्रष्टुम् । द्रष्टव्यम् । लघूपधगुणापवादोऽयम् अमागमः । अस्राक्षीत् । अद्राक्षीत्[2] । सिचि वृद्धिः (७.२.३/२२६७) अमि कृते भवति, पूर्वं तु बाध्यते । झलि इति किम् ? सर्जनम् । दर्शनम् । अकिति इति किम् ? सृष्टः । दृष्टः । धातोः स्वरूपग्रहणे तत्प्रत्यये कार्यविज्ञानादिह न भवति, रज्जुसृड्भ्याम्, देवदृग्भ्याम् इति ॥

अनुदात्तस्य चर्दुपधस्यान्यतरस्याम् । (५९/२४०२)

उपदेशे इति वर्तते, झल्यमकिति इति च । उपदेशेऽनुदात्तस्य [3]धातोः ऋकारोपधस्य झलादावकिति प्रत्यये परतोऽन्यतरस्याम् अमागमो भवति । त्रप्ता, तर्पिता, तर्प्ता । द्रप्ता, [4]दर्पिता, दर्प्ता । 'तृप प्रीणने' (धा. पा. ११९६), 'दृप [5]हर्षमोचनयोः' (धा. पा. ११९७), इत्येतौ रधादी धातू, तयोः इडागमः 'रधादिभ्यश्च' (७.२.४५/२५१५) इति विकल्प्यते । अनुदात्तोपदेशः पुनरमर्थ एव । अनुदात्तस्य इति किम् ? वर्ढा, वर्ढुम्, वर्ढव्यम् । 'वृहू उद्यमने' (धा. पा. १३४८) इत्ययमुदात्तोपदेशः ऊदित्वाच्चास्येड् विकल्प्यते । ऋदुपधस्य इति किम् ? भेत्ता । छेत्ता । झलि इत्येव, तर्पणम् । दर्पणम् । अकिति [6]इत्येव, तृप्तः । दृप्तः ॥

शीर्षंश्छन्दसि । (६०/३५१४)

शीर्षन् इति शब्दान्तरं शिरःशब्देन समानार्थं छन्दसि विषये निपात्यते, न पुनरयमादेशः शिरःशब्दस्य । सोऽपि हि छन्दसि प्रयुज्यत एव । शीर्ष्णा हि तत्र सोमं क्रीतं [7]हरन्ति । यत्ते शीर्ष्णो दौर्भाग्यम् । छन्दसि इति किम् ? [8]शिरः ॥

ये च तद्धिते । (६१/१६६७)

शीर्षन् इति वर्तते । आदेशोऽयमिष्यते । स कथम् ? तद्धिते इति [9]हि परं निमित्तमुपादीयते, स तदनुरूपां प्रकृतिं शिरःशब्दमाक्षिपति । यकारादौ तद्धिते परतः शिरःशब्दस्य शीर्षन्नादेशो भवति । शीर्षण्यो हि मुख्यो भवति । शीर्षण्यः स्वरः । शिरसि भवः इति 'शरीरावयवाच्च' (४.३.५५/१४३०) इति यत्, 'ये चाभावकर्मणोः' (६.४.१३८/११५४) इति प्रकृतिभावः । तद्धिते इति किम् ? शिरः इच्छति शिरस्यति ।

[६६७] वा केशेषु । (म. भा. ३.४१)

शिरसः शीर्षन्नादेशो वक्तव्यः (म. भा. ३. ४१) । शीषर्ण्याः केशाः, शिरस्याः केशाः ॥

---

1. इत्यनयोः फ. 2. इति इत्यधिकम् क. 3. धातोः नास्ति फ. 4. दर्पिता नास्ति फ. 5. हर्षण° ग. 6. एव नास्ति क. 7. वहन्ति क. 8. शिरसा भारं वहन्ति ह. 9. हि नास्ति क.